

NIEZWYKŁY INSTRUMENT

Dzięki staraniom przemęckiego proboszcza, Księdza Prałata Edmunda Magdziarza organy farne odzyskały dawny blask, zarówno jeśli chodzi o wygląd jak i o walory muzyczne. Koncert organowy, jaki odbył się 21 czerwca 2009 r. udowodnił niezwykle brzmienie instrumentu. Grający wówczas w Przemęcie Waldemar Gawiejnowicz pisze o historii przemęckiego instrumentu.

Maciej Ratajczak

Choć trudno jednoznacznie stwierdzić, czy organy kościoła parafialnego są pierwszym tak okazałym instrumentem w jego wnętrzu, to pewne jest, że cystersi słynęli z ich budowy. Monumentalne założenia organowe z warsztatów cysterskich (w różnym stopniu zachowania) przetrwały na terenie Polski w Gdańsku-Oliwie, Pelplinie, Jędrzejowie czy Krzeszowie, żeby wymienić tylko te bardziej znane miejsca. Organ przemęckie pochodzą z fundacji księcia Benjamina Gogowskiego. Instrument w 1818 r. został przebudowany przez organmistrza Johanna Samuela Rothe z Sulechowa (niem. Züllichau). Datę tę potwierdza zachowany w organach zapis: *Organy przemęckie reperowane zostały przez księdza Przeora Dionizego Strażyńskiego na ten czas proboszcza parafialnego Roku 1818 dnia 18 września. Ksiądz Dionizy Strażyński Przeor i Proboszcz parafii Przemęckiej Księży Cystersów*. Na podstawie oględzin można przypuszczać, że równie stara jest większość wiatrownic (rozdzielających powietrze), traktura instrumentu (sterująca załączaniem rejestrów i klawiaturami) oraz część głosów (piszczałek). Na podstawie analizy wymiarów wiatrownic oraz starych piszczałek można założyć, że organy posiadały niezbyt głośne, ale jasne i urozmaicone kolorystycznie brzmienie. Remontu (nieczynnych od 1861 roku) 25-głosowych organów podjęła się w roku 1868 firma Gebrüder Walter z Góry (niem. Guhrau) na Śląsku. Ta sama firma w 1879 roku powiększyła instrument o 4 głosy, umieszczone na oddzielnej wiatrownicy, podłączonej do starego systemu traktury. Zapewne wówczas zmieniono dyspozycję (zestaw głosów), zachowując część starych piszczałek, m.in. prospektowy pryncypał. Nową dyspozycję dostosowano do estetyki brzmieniowej romantyzmu, co przejawiało się w poszerzeniu palety głosów

Przemęckie organy

podstawowych (8') oraz dodaniem przelotowych głosów językowych (puzon, trąbka). Ukłonem w stronę przeszłości było pozostawienie tzw. Tympanu, czyli urządzenia złożonego z dwóch dużych piszczałek, które brzmiąc jednocześnie dawały efekt gęstego tremola jak przy grze na kotłach. Ówczesną praktyką było używanie Tympanu na podniesienie.

Kolejnej „modernizacji” firma Walter dokonała w 1903 r., lecz brak bliższych wzmianek na ten temat. Być może wówczas przebudowano szafę organów. Projekt powiększonego prospektu znajduje się obecnie w Bibliotece Raczyńskich w Poznaniu. W jednej z wiatrownic organów zachował się natomiast wpis o dokonanym remoncie, którego autorem był organmistrz Stanisławski z Poznania w 1909 r. Są to wszystkie potwierdzone informacje, które udało się zebrać dotychczas na temat instrumentu.

Odpowiedzialnego i niezwykle trudnego zadania renowacji organów podjął się obecny Proboszcz, Ks. Prałat Edmund Magdziarz. Jego staraniem kompleksowe prace przy instrumencie wykonała wielkopolska firma organmistrzowska Marka Cępki z Popowa k/Wroniek. Ogrom zadań do wykonania z perspek-

tywy zwiedzającego świątynię wydaje się niedostrzegalny, ponieważ wizualnie można podziwiać jedynie szafę instrumentu, odrestaurowaną przez pracownię konserwatorską. Podczas prac organmistrzowskich zdemontowano piszczałki, wiatrownice, przewieziono poszczególne części do warsztatu i tam podjęto odpowiednie działania. W trakcie inwentaryzacji elementów drewnianych okazało się, że wiele z nich wymaga rekonstrukcji, ponieważ stopień zniszczenia przez szkodniki drewna był tak wysoki, że nie nadawały się do dalszego użytkowania.

Dziś możemy podziwiać brzmienie organów i cieszyć się z zakończenia ich renowacji. Dzięki staraniom gospodarza świątyni oraz ofiarności parafian i sponsorów możemy wspólnie radować się instrumentem, który niechaj długie lata rozbrzmiewa ku chwale Boga i zbudowaniu wiernych.

Laudate Dominum in chordis et organo – Wychwalajcie Pana na strunach i organach! (z Psalmu 150).

Waldemar Gawiejnowicz